

Inovačný cyklus premietnutý do kurzov odbornej angličtiny

Cycle of educational innovations applied in field-specific English courses

Milica Lacíková Serdulová

Abstrakt: Autorka príspevku rieši problematiku dopadu zavedenia inovatívnych prvkov do kurzu odborného jazyka u vysokoškolských študentov s pedagogickým zameraním. Výsledky aktuálneho výskumu (2014/2015) porovnáva s predchádzajúcim výskumom (2012/2013), ktorý bol založený na pred reformnom spôsobe výučby. Na základe komparácie študijných výsledkov u oboch výskumných vzoriek, pomocou metódy kvantitatívnej analýzy a skúmaním individuálnych diferencií študentov, autorka vyvodzuje adekvátne závery z výskumu s možnosťou ich využitia v následnej pedagogickej praxi.

Kľúčové slová: pedagogická inovácia, kurz odbornej angličtiny, jazykové spôsobilosti, študijné spôsobilosti

Key words: educational innovation, field-specific English course, language skills, study skills

Úvod

Výzvy 21. storočia súvisiace s prudkým rozvojom vedy, techniky, informačných a komunikačných technológií majú za následok dynamický rozvoj všetkých sfér spoločenského života. Dôsledky týchto zmien, ako aj dôsledky nových ekonomických fenoménov, či následky informačnej explózie vedú k nevyhnutnosti celoživotného vzdelávania v podmienkach modernej učiacej sa spoločnosti. Z tohto dôvodu sa pojem „inovácia“ (z lat. *innovare* – obnoviť) stal súčasťou slovníka moderného človeka, čo potvrdzujú aj autori publikácie *Inovace a nový produkt* J. Mozga a M. Vítek (2003, s. 10–11), keď uvádzajú, že inovácie sú vždy spoločenskou záležitosťou, pretože súvisia s ľudskou spoločnosťou a ľudskými potrebami, a spravidla sa týkajú životného štandardu každého jednotlivca.

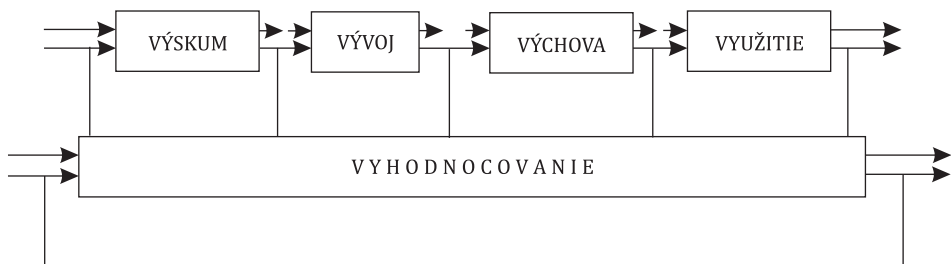
Tento pojem, v dnešnej dobe hojne používaný nielen v ekonómii, ale i v terminológii spoločenských a humanitných vied, si bezpochyby nachádza svoje široké uplatnenie aj v pedagogických disciplínach. Pedagogické inovácie, ktoré majú za cieľ skvalitniť a vylepšiť výchovu a vzdelávanie človeka, sa premietajú do modernizácií a aktualizácií vzdelávacích programov, do obsahu vzdelávania a výchovy, dotýkajú sa vyučovacích metód, foriem, prostriedkov, či spôsobu výučby. Výsledkom modernizačného procesu má byť zefektívnenie vzdelávania a jeho reforma v zmysle najnovších trendov vývoja vedy a techniky. V edukačnom procese na všetkých úrovniach sa preto začali presadzovať viaceré moderné koncepcie výučby, ako je kooperatívne a projektové vyučovanie, systém dokonalého osvojenia

učiva cez postup v moduloch, systém individualizovaného či konštruktivistického vyučovania, a iné. Nezvratný dôkaz o reformné a pokrokové úsilie v pedagogických vedách prinášajú i výsledky početných vedeckých štúdií, ako aj publikácie renomovaných autorov v odbornej zahraničnej i domácej literatúre (Y. Bertrand, E. Blakey, D. Hopkins, E. Murphy, J. Osborne, S. Spence, J. Průcha, J. Skalková, E. Walterová, Š. Švec, O. Kaščák, E. Petlák, I. Turek a iní).

Ak sa chceme zaoberať problematikou inovácií z ešte užšieho zorného uhla a pozornosť sústredíme na didaktiku, nevyhnutne musíme vychádzať z vyšpecifikovania predmetu didaktickej vedy, pričom výučbový výskum (veda) chápeme v dialektickom vzťahu s výkonom praxe. Analýzou tohto problému sa zaoberá aj štúdia Š. Šveca *Všeobecná a špecifická predmetová didaktika*, v ktorej autor objasňuje systémové poňatie didaktiky ako vedy o učiteľstve, a zároveň načrtáva povahu jej substantívnej a metodologickej paradigmy. Didaktiku v nej charakterizuje nasledovne: „Didaktika... je prevažne užitá, aplikatívna, praktická edukačná veda o učiteľstve, nie je teda prevažne čistá, akademická, teoretická veda o výchove – edukácii. Pod vedou rozumieme... jej tri organizačné formy a procesy: výskum, vývoj i vyhodnocovanie (evalváciu), v prípade didaktiky najmä cieľovoprogramového (tzv. kurikulumného) a procesného systému školy v jeho komunitnom a širšom kontexte“ (Švec, 2006, s. 15). Autor štúdie v súvislosti s problematikou didaktických premien a inovácií ďalej uvádza že predmet týchto zmien v didaktike by mal zahŕňať nasledovné komponenty výučby, vzdelávania a výchovy:

- a) cieľový program vzdelávacej inštitúcie,
- b) systémový proces výučby s jej diagnostikovanými vstupmi (motivačnými, študijnými a predmetno-vecnými predpokladmi) a výstupmi (učebnými výsledkami),
- c) systémový produkt, výsledok (absolvent) školy, kurzu,
- d) systémový kontext organizačnej jednotky výučby,
- e) systémové riadenie (kontrola a regulácia) akosti a účinnosti procesov, výsledkov (výstupných stavov) a predpokladov (vstupných stavov). (Švec, 2006, s. 16 až 17).

Pri aplikácii didaktických inovácií do praxe je preto dôležité vychádzať z vyššie uvedeného teoretického zázemia, pričom sa však nesmie zabúdať na monitorovanie, analyzovanie a reflektovanie aktuálneho stavu cudzojazyčnej edukácie v konkrétnej vzdelávacej inštitúcii. V našom ponímaní to znamená, že po každom ukončení kurzu odbornej jazykovej prípravy, ktorý trvá dva akademické roky (štyri semestre), analyzujeme a vyhodnocujeme práve ukončený cyklus výučby s cieľom vylepšiť a zefektívniť ďalší vývojový cyklus. (Pozri obr. 1. Švec, Š. Jednotná škola, 1986, s. 8).

Obr. 1: Inovačný cyklus a vedecké vyhodnocovanie v pedagogike

1 Inovácie zamerané na prvý semester výučby odbornej angličtiny

V súvislosti s didaktickými inováciami sa vynára neľahká úloha práve pred učiteľmi cudzích jazykov na univerzitách a vysokých školách, pretože aj oni sú vo veľkej miere zodpovední za prekonávanie komunikačných bariér medzi ľuďmi (najmä v profesijnej sfére) a za skvalitňovanie jazykových kompetencií svojich študentov. Z tohto dôvodu sa pokúšame zakomponovať do našej cudzojazyčnej výučby také inovácie, ktoré majú v konečnom dôsledku viacnásobnú funkciu. V prvom rade dbáme o to, aby sa ciele našich kurzov zhodovali so všeobecnými cieľmi moderného vzdelávacieho programu. V praxi to znamená, že naše pedagogické úsilie smerujeme nielen k zlepšeniu jazykovej vzdelanosti študentov, ale svoju snahu upriamujeme aj na také činnosti, ktoré zohľadňujú prípravu našich študentov na ich následný pracovný život. Vychádzame totiž z faktu, že výučbu cudzieho jazyka na vysokej škole nemožno ponímať ako izolovaný jav; je dôležité pristupovať k nej komplexne, v jej dialektických súvislostiach. Z uvedeného vyplýva, že na nášho študenta by sme nemali nazerať len ako na subjekt nášho cudzojazyčného vzdelávania, mali by sme brať do úvahy aj jeho budúcu profesijnú orientáciu. Tá totiž reflektuje súčasné spoločenské trendy a úzko súvisí so zmenami v oblasti pracovných činností, odborností a v náraste nových pracovných výziev. Učiteľ cudzieho jazyka na vysokej škole by mal mať neustále na pamäti, **čo** svojho študenta učí, a hlavne **prečo** ho to učí. Nemal by zabúdať na fakt, že okrem jazykovej výučby svojich študentov pripravuje aj na ich budúcu profesiu, ktorá v plnom rozsahu odráža dôsledky súčasného prudkého vývoja vedy a techniky. Z tohto dôvodu by si mal uvedomovať aj tú skutočnosť, že prax a pracovný život jeho študentov – budúcich absolventov univerzity vyžaduje flexibilitu. Namiesto úzko orientovaných kvalifikácií prax totiž očakáva širšiu prípravu študentov a oceňujú sa také kvality, ako je pružné prispôsobovanie sa zmenám, myslenie v komplexných súvislostiach, kritické myslenie, schopnosť riešiť problémy, pochopenie dôležitosti seba učenia a celoživotného vzdelávania sa a zodpovednosť za svoje konanie. V súvislosti s tým sa snažíme zakomponovať do našej výučby aj také prvky, ktoré rozvíjajú

schopnosť prijímať nové informácie, schopnosť vedieť sa efektívne učiť, vedieť argumentovať, pracovať v tíme, riešiť problémy, byť schopný hodnotiť výkony iných i seba samého a tvorivo pracovať.

Ďalším aspektom, ktorý do značnej miery vplýva na inovačný cyklus v našej výučbe (tu máme na mysli prvú fázu inovačného cyklu, t. j. prvý semester výučby akademickej/odbornej angličtiny), je situácia typická pre všetkých novo prichádzajúcich študentov a psychologické dôsledky z nej vyplývajúce. Nie je nutné obzvlášť zdôrazňovať fakt, že zlomovým obdobím v živote každého jedinca je bezpochyby prechod na nový, vyšší stupeň vzdelávania, či na nový typ školy. To v plnom rozsahu platí aj o prechode stredoškolského študenta na univerzitu resp. vysokú školu. V našej praxi sa stretávame s mnohými problémami a výzvami, ktorým študent v prvých týždňoch svojho vysokoškolského štúdia čelí, a nie každý túto situáciu zvláda bez problémov. Z psychologického hľadiska je veľmi dôležité podporiť a povzbudiť študenta v tomto ťažkom prechodnom období. Na základe niekoľkoročných skúseností a na báze výsledkov z dotazníkov, ktoré zadávame prvákom na úvodnej hodine, sme dospeli k záveru, že výučba v rámci kurzu odbornej jazykovej komunikácie by mala v prvom semestri zohľadňovať všetky problémové aspekty, ktoré preklenutie na nový typ štúdia so sebou prináša. V dnešnej dobe, kedy je štúdium v terciárnej sfére sprístupnené takmer každému maturantovi, býva totiž bežným javom, že novo prichádzajúci absolventi stredných škôl nemajú žiadnu predstavu o etike, pravidlách či spôsobe univerzitného štúdia. Musia sa prispôbovať univerzitnému životu bez akýchkoľvek predchádzajúcich skúseností a mnohokrát sú ich predstavy o vysokoškolskom spôsobe štúdia značne skreslené. Vo väčšine prípadov sa musia zžiť s novým, cudzím prostredím, naučiť sa rešpektovať potreby svojich spolubývajúcich (v prípade, že bývajú na internáte), zvládať svoj rozpočet a riešiť možné finančné problémy. Pre mnohých z nich je nesmierne ťažké nastaviť si správne pracovné tempo, optimálny rytmus študentského resp. študijného života, a nenechať sa oklamať vidinou množstva voľného času. V každom ohľade ide o zložitú fázu a náročný proces, ktorý by sa dal označiť pojmom etapa aklimatizácie a prispôbovania sa vysokoškolskému životu. Opakovane sme svedkami, že študenti sú vydesení z obrovského nákladu úloh, ktoré im jednotliví vyučujúci zadávajú a pri absencii rozumného časového manažmentu, niektorí radšej svoje štúdium predčasne ukončia.

Iným závažným faktorom, s ktorým sa na začiatku každého nového akademického roka stretávame, je z pohľadu učiteľa vyplnenie časového úseku, kedy sme s našimi začiatočníkmi vo fáze zabezpečovania si učebných materiálov. Každý učiteľ, ktorý nemá vhodnú učebnicu pre svoju výučbu, zaiste pozná pocity neistoty a akýchsi obáv, ako pripraviť úvodné hodiny s novými skupinami neznámych študentov tak, aby hodiny splnili svoj výučbový cieľ. Ako dobrým nápadom sa nám javí, vybrať si pre tieto prvé, ale z hľadiska formovania klímy v skupine mimoriadne dôležité vyučovacie hodiny tému, ktorá je našim univerzitným „nová-

čikom“ nielen blízka, ale zároveň ich nenásilnou formou vtiahne do akademického prostredia a začne ich zbližovať s akademickým jazykom. Jednou z tém, ktorá bezpochyby spĺňa vyššie uvedené kritéria sa nám (aj ako inovátorom študijného kurzu, a zároveň aj inovátorom učebného materiálu) javí téma v danej situácii nanajvýš aktuálna – a tou je téma „Vzdelávanie/Education“. Navyše, táto téma sa nám výborne osvedčila aj z toho dôvodu, že úzko súvisí so študijným zameraním našich študentov. Skupina, s ktorou sme spomínané inovačné prvky realizovali, totiž pozostáva zo študentov andragogiky, pedagogiky a učiteľských študijných odborov, a tak slovná zásoba, ktorá je v tejto súvislosti preberaná, je v súlade s požiadavkami rozvoja jazykových kompetencií v rámci odbornej cudzojazyčnej prípravy.

Na sumarizáciu základných faktorov, ktoré pri výbere tejto témy zohrali dôležitú úlohu by sme dodali, že:

- prváci, ktorí k nám prichádzajú, vytvárajú novú, jedinečnú skupinu;
- zvyčajne sa navzájom nepoznajú;
- nevedia nič o svojom novom učiteľovi;
- zoznamujú sa s novým študijným systémom i školským prostredím.

Na druhej strane, ani učiteľ nepozná jazykové vybavenie a jazykovú „históriu“ svojich nových študentov, nevie nič o ich povahových charakteristikách, temperamente, či komunikačných spôsobilostiach. Z týchto dôvodov je práca učiteľa počas úvodných hodín (ak majú hodiny splniť svoj vzdelávací cieľ) mimoriadne náročná a súčasne prináša zamyslenie sa nad vyvstávajúcimi otázkami:

- Ako prekonať neistú atmosféru počiatočných hodín?
- Ako preklenúť rozdiel medzi dobre známym stredoškolským systémom výučby a tým novým – univerzitným?
- Ako efektívne naštartovať nový jazykový program s novou skupinou študentov?
- Ako vytvoriť zo skupiny „neznámych“ homogénnu skupinu a pomôcť študentom pri vzájomnom zoznamovaní sa?
- Ako, pozitívnym a priateľným spôsobom, včleniť učiteľa do novej skupiny?
- Aká téma by bola dobrým premostením známeho jazyka všeobecnej angličtiny do novej a neznámej oblasti akademického jazyka?

Pri hľadaní odpovedí na tieto otázky, ako aj po zvážení vyššie uvedených dôvodov sme uskutočnili inováciu obsahu, syláb i študijného materiálu v prvom (zimnom) semestri v danom kurze tak, aby úvodné hodiny splnili duálny cieľ. V prvom rade nás ovplyvnili spomínané psychologické aspekty v novo formujúcej sa skupine a snaha odstrániť pocity neistoty súvisiace s obdobím prechodu študenta zo

strednej školy na školu vysokú. Zároveň sme zobrali do úvahy atribúty, ktoré so sebou prináša obdobie aklimatizácie študenta v univerzitnom prostredí. Prax nám totiž ukazuje, že čím je fáza aklimatizácie jednoduchšia a kratšia, tým sa u študenta zvyšuje percento jeho úspešnosti. Preto v inovovanom kurze kladieme dôraz na rozvoj takých študijných/akademických návykov a kompetencií (study skills), ako sú napríklad správny časový manažment, vytvorenie efektívnych študijných návykov, prístup k informáciám, práca s informačnými zdrojmi a študijnou literatúrou, robenie si poznámok, a pod. Je dôležité poznamenať, že rozvoj jazykových/komunikačných kompetencií, ktoré sú pri cudzojazyčnom vzdelávaní bezpochyby primárne, nie je v priebehu prvého semestra nášho kurzu odsunutý do úzadia; ide nám skôr o integráciu a vzájomné prepojenie týchto dvoch základných pilierov, o ktoré sa vo výučbe opierame, a to o rozvoj 1. jazykových/komunikačných a 2. študijných/akademických kompetencií. Kvôli priblíženiu sa tematike kurzu angličtiny pre akademické respektíve špecifické účely, zanašame do prvého semestra nášho kurzu úlohy a námety rozvíjajúce čítanie s porozumením, špecifickú slovnú zásobu a základy výstavby textov v odbornom jazykovom štýle.

2 Organizácia a interpretácia výskumu

Pokiaľ ide o organizáciu a metodológiu výskumu, pracovali sme v dvoch časových rovinách. Prvá časová rovina zahŕňala výskum, ktorý sme uskutočnili počas zimného semestra v akademickom roku 2012/2013. Výskumnú vzorku v tomto prípade tvorilo 20 študentov andragogiky, pedagogiky a učiteľských študijných programov a vzorka bola vyselektovaná zámerným výberom podľa konkrétneho študijného zamerania a dosiahnutých študijných výsledkov. Za týmto účelom boli pri výbere výskumnej vzorky použité výsledky dotazníka, ktorý bol študentom zadaný na prvej hodine kurzu odbornej angličtiny (Dotazník pre študentov 1. ročníka nefilologických odborov prichádzajúcich do kurzov odbornej angličtiny), výsledky vstupného testu a krátky neformálny prehovor študentov. Dotazník, ktorý sme použili na vyprofilovanie súčasného používateľa jazyka v rámci kurzov odbornej angličtiny, bol zameraný na analýzu predchádzajúceho jazykového štúdia našich respondentov. Prvá časť dotazníka bola venovaná získaniu osobných údajov o respondentoch, ako sú pohlavie, vek, typ absolvovanej strednej školy, lokalizáciu stredoškolského štúdia a vzdelanie rodičov. Druhá časť zisťovala údaje o predchádzajúcom jazykovom štúdiu, ako je počet rokov jazykového štúdia, známky z materinského (MJ) a cudzieho jazyka (CJ), absolvovanie resp. neabsolvovanie maturitnej skúšky z angličtiny, znalosti iného CJ, postoje absolventov stredných škôl k angličtine a ich vnímanie dôležitosti maturitnej skúšky z angličtiny. (Pozri príloha 2). Vstupný test nám poslužil na skompletizovanie údajov získaných z vyššie uvedeného dotazníka a doplnil nám prehľad o faktickej jazykovej vzdelanosti potenciálneho používateľa jazyka. Na tento účel bol použitý kognitívny polytematický rozlišujúci vstupný test, ktorý bol zadaný 39 študentom andragogiky, pedagogiky a učiteľských odborov na prvej hodine kurzu OA v septembri 2012. Test bol zameraný na hodnotenie

súčasnej úrovne ovládania jazyka a bol vyhodnocovaný normatívne¹. Na zabezpečenie validity testu bola použitá technika špecifikačnej tabuľky (Chráska, 1999, s. 23) a reliabilita a objektívnosť testu bola posilnená tímovým rozhodovaním pri výbere obsahu testu a posúdením viacerými osobami (kolegyňami v rámci sekcie anglického jazyka). Na základe výsledkov vstupného testu i vyhodnotenia neformálneho predstavenia sa formou ústnej prezentácie (pozri tab. 1), boli do výskumného bádania zahrnutí iba tí študenti, ktorí dosiahli priemerné skóre; dbali sme na to, aby do výskumnej vzorky neboli včlenení ani nadpriemerní, ani podpriemerní študenti.

Tab. 1: *Kritéria hodnotenia vstupných neformálnych prezentácií*

HODNOTENIE PREZENTÁCIE		
A) OBSAH		
informačná kvalita relevancia	6	
originálnosť: tvorivý, nápaditý prístup k spracovaniu témy a originálnosť prednesu	5	
využitie interakčných metód	2	
B) FORMÁT		
štruktúra a organizácia prezentácie	5	
používanie signálnych výrazov	3	
C) JAZYKOVÁ SPRÁVNOSŤ		
zvládnutie gramatiky	7	
výslovnosť	2	
hovorený diskurz	5	
D) PREDNES		
očný kontakt, reč tela	2	
hlasitosť, intonácia, tempo reči	2	
vizuálne pomôcky	1	
E) CELKOVÝ DOJEM – plynulosť výpovede, koherencia výpovede, rozsah jazykových prostriedkov, rozsah slovnej zásoby	10	
	50	

V neskorších fázach výskumu bola na meranie študijných výsledkov použitá metóda riadeného testovania a metóda analýzy produktov študentských prác. V záverečnej fáze (december 2012) bol prvákom administrovaný dotazník zameraný na získanie spätnej väzby ohľadne kvality a atraktívnosti kurzu, pričom odpovede respondentov boli vyhodnotené na základe súčtu i percentuálne. (Pozri tab. 2).

Primárnou metódou použitou pri vyhodnocovaní úspešnosti kurzu sa stala analýza SWOT, ktorá sa nám opakovane osvedčuje ako vhodná komplexná metóda vyhodnocovania kvality našich jazykových kurzov. Ďalším dôležitým faktorom,

¹ Normatívne hodnotenie spočíva v zostavení poradia úspešnosti učiacich sa, ktorí sú potom hodnotení vo vzťahu k ostatným spolužiakom (SERR, 2006, s. 182).

Tab. 2: Názory respondentov na kvalitu kurzu OA1 (december 2012)

Hodnotenie kurzu OA1	n	%
pozitívne	2	10
častočne pozitívne	8	40
častočne negatívne	8	40
negatívne	2	10
spolu:	20	100

ktorý nás posunul smerom k reforme obsahu i dovedty používaných syláb, boli neuspokojivé študijné výsledky, ktoré naši študenti dosiahli po prvom semestri ich cudzojazyčného kurzu. Z celkového počtu 20 študentov totiž ich majoritná časť dosiahla podpriemerné výsledky – 11 študentov bolo ohodnotených známkou „E“, 8 študentov získalo známku „D“, a len 1 študent z výskumnej vzorky bol ohodnotený známkou „C“. Tieto študijné výsledky boli umocnené aj spätnou väzbou vychádzajúcou od študentov, keď mnohí tvrdili, že kurz je pre nich náročný a učebnica, podľa ktorej sme v kurze postupovali, sa im javí ako bezobsažná a príliš abstraktná. Je nutné poznamenať, že išlo o zahraničnú učebnicu *Academic Encounters, Content Focus: Human Behavior (Reading, Study Skills & Writing)*. Táto učebnica bola v minulosti používaná ako hlavný učebný materiál v prvom ročníku (2 semestri), pričom výhodou sa nám videl fakt, že výučba, ktorá bola v tomto období smerovaná k všeobecnému akademickému jazyku, korešpondovala s tematickým zameraním učebnice. Kniha totiž zahŕňa množstvo úloh zameraných na rozvoj akademického čítania i písania, ako aj aktivít stimulujúcich kritické myslenie a rozvíjajúcich diskusiu. Textový materiál pozostáva z autentických textov vybraných z univerzitných a vysokoškolských učebných materiálov používaných inštitúciami terciárneho vzdelávania v severnej Amerike. Úroveň jazyka sa pohybuje v rozpätí strednej až vysokej pokročilosti a texty sú pomerne náročné. Vzhľadom na fakt, že ich zameranie zodpovedalo odbornému zameraniu študentov a súviselo s témami, ktoré boli v danom období zahrnuté do syláb (texty z oblasti vývinovej psychológie, bio-psychológie, komunikácie a medziľudských vzťahov), javila sa nám táto učebnica ako vhodný učebný materiál pre študentov pedagogických a psychologických vied. Skúsenosti nám však časom ukázali, že učebnica je vhodná len pre jazykovo zdatných študentov s rozvinutými komunikačnými kompetenciami a so silnou motiváciou študovať zvolený študijný program, čo, žiaľ, v mnohých prípadoch neplatí pre prvákov, s ktorými prichádzame do styku v rámci štúdia andragogiky či pedagogiky.

2.1 Výsledky prvej fázy výskumu

Výsledky, ku ktorým sme v evalvačnej fáze prvej časti výskumu dospeli, sme zosumarizovali do následných téz:

- zotrvať pri súčasnej orientácii programu na akademickú/odbornú angličtinu;
- zmeniť obsah výučby tak, aby tá bola svojím zameraním zrozumiteľná aj pre študentov s nižšou motiváciou;
- vylúčiť učebnicu *Academic Encounters, Content Focus: Human Behavior: Reading, Study Skills & Writing* kvôli prílišnej náročnosti textov a (podľa názoru respondentov) bezobsažnosti prezentovaných textov;
- vypracovať vlastný učebný materiál;
- zotrvať pri učebnici zameranej na všeobecnú akademickú slovnú zásobu *Academic Vocabulary in Use* a doplniť ju *Anglicko-slovenským lexikónom pedagogiky a andragogiky*, ktorý podporí rozvoj odbornej akademickej slovnej zásoby;
- v prípade potreby zintenzívniť precvičovanie gramatiky;
- včleniť do výučby viac aktivít založených na kreativite;
- venovať viac pozornosti komunikatívnym aktivitám a diskusiám;
- viac pozornosti venovať aktivitám založeným na skupinovej práci;
- povzbudzovať študentov k intenzívnejšiemu využívaniu angličtiny počas seminárov;
- doriešiť organizačné záležitosti – presne vymedziť postihy pre študentov, ktorí porušujú stanovené pravidlá kurzu (nedochvilnosť, časté absencie, opakovaná nepripravenosť, ignorovanie domácich úloh);
- pri plánovaní vyučovacích jednotiek zakomponovať do začiatkových minút seminára zaujímavú aktivitu na osvieženie študentov (ice-breaker, energizer);
- vytvoriť inovovanú verziu syláb kurzu OA pre referenčnú úroveň B1 → B2.

Uvedené vyhodnotenie nám pomohlo vyvodiť optimálne strategické alternatívy zvyšovania kvality nami realizovaného jazykového programu a zároveň nám poskytlo dôležitú spätnú väzbu smerom k efektívnosti našej výučby. Tým sa nám súčasne vytvorilo premostenie do ďalšej fázy inovačného cyklu, v ktorej sme naše výskumné aktivity zamerali najmä na inováciu syláb a učebného materiálu.

2.2 Interpretácia druhej fázy výskumu

Počiatočnú fázu druhej časti výskumu (júl, august 2014) sme teda začali tvorbou učebného materiálu, ktorý mal zohľadňovať požiadavky študentov, a s tým súvisiacu zmenu obsahu i syláb v prvom semestri kurzu odbornej angličtiny. Pre stručnú rekapituláciu by sme radi uviedli, že pri tvorbe učebného materiálu, ktorý sme nazvali *Intorduction to the EAP/ESP course*, sme si za nosnú tému zvolili tému *Vzdelávanie/Education* (podrobnosti boli uvedené v časti *Inovácie zamerané na prvý semester výučby odbornej angličtiny*). Téma nám vyhovovala z dvoch hľadísk: v prvom rade korešpondovala so študijným zameraním našich študentov, a v súvislosti s tým nám otvárala priestor na prácu s rozvíjaním odbornej slov-

nej zásoby. Zároveň nám však umožnila na báze odborných textov v angličtine formovať a usmerňovať našich študentov v oblasti ich študijných kompetencií. Ako premostovací element smerom k odbornej angličtine sme využili túto tému aj pri rozvíjaní akademického písania v náučnom štýle (definície, enumeračný odsek, komparatívne a kontrastné texty).

V posledných fázach výskumu (september 2014 – február 2015) sme výskum premietli do realizácie, monitorovania a vyhodnocovania inovovaného vzdelávacieho programu s následnou verifikáciou jeho efektívnosti a získavaním spätnej väzby pre použiteľnosť programu zo strany študentov. Výskumnú vzorku v tejto etape tvorila obdobná skupina 20 študentov rovnakého študijného zamerania i jazykových spôsobilostí ako v predchádzajúcej fáze výskumu. Hlavným zámerom druhej výskumnej fázy bolo zistiť, či sa inovovaný prístup k študentovi a zmena obsahu výučby a syláb premietnu do výsledkov výučby. Kvôli zabezpečeniu validity výskumu boli v tejto výskumnej fáze použité rovnaké metódy i postupy ako v prvej časti výskumu.

Po ukončení zimného semestra v akademickom roku 2014/2015 sme zaznamenali oveľa priaznivejšie študijné výsledky, ako v predchádzajúcom výskume. Z počtu študentov 20, iba 1 študent bol ohodnotený najslabšou známku „E“; 4 študenti získali za svoj výkon známku „D“, 6 študenti známku „C“ a ostatní 9 študenti boli ohodnotení známku „B“. Aj vyhodnotenie dotazníka zameraného na zistenie kvality a atraktívnosti poukázalo na podstatne lepšiu odozvu zo strany študentov v porovnaní s decembrom 2012. (Pozri tab. 3).

Tab. 3: *Názory respondentov na kvalitu kurzu OA1 (december 2014)*

Hodnotenie kurzu OA1	n	%
pozitívne	8	40
čistočne pozitívne	10	50
čistočne negatívne	2	10
negatívne	0	0
spolu:	20	100

Na základe komparácie študijných výsledkov (najmä vzhľadom na fakt, že pri výbere výskumnej vzorky sme sa snažili pridržiavať rovnakých kritérií) v oboch výskumných skupinách bolo preukázané, že inovačné zmeny, ktoré boli do kurzu v akademickom roku 2014/2015 zavedené, jednoznačne viedli k lepším študijným výsledkom. Podobne, na základe dotazníkov získaná spätná väzba poukázala na vyššiu spokojnosť s obsahovým zameraním kurzu v porovnaní s predchádzajúcim kurzom. Ako najväčšie pozitíva 1. semestra kurzu odbornej angličtiny študenti uvádzali:

- rozšírenie slovnej zásoby;

- správne zvolený výber tém;
- získanie novej slovnej zásoby súvisiacej so študovaným odborom;
- možnosť praktického využitia nadobudnutých vedomostí v študovanom odbore;
- rozvoj samostatnej práce;
- rozvoj práce v tíme;
- rozvoj písania v náučnom štýle;
- spoznanie akademickej roviny anglického jazyka;
- prístup k takej oblasti angličtiny, ku ktorej sa študent AJ bežne nedostane;
- nenásilný prechod od všeobecnej angličtiny do angličtiny odbornej.

Najmä posledné tri položky signalizujú, že inovácia obsahu a zároveň modifikácia tematického zamerania seminárov priniesla žiadané výsledky. Študenti, ktorí boli zahrnutí do druhej výskumnej fázy oveľa pozitívnejšie hodnotili jazykový seminár, než študenti z prvej výskumnej fázy a v mnohých prípadoch boli schopní doceniť jeho význam.

Záver

V dnešnej dobe, keď sme svedkami prehnanej kvantifikácie pri meraní efektívnosti pedagógov či vzdelávacích inštitúcií, máme ambíciu poukázať aj na dôležitosť kvality, hoci tá sa v mnohých prípadoch numericky vyjadriť nedá. O kvalitnú prácu sa pokúšame aj v rámci výučby cudzojazyčnej komunikácie, pretože si uvedomujeme, že primárny záber našej práce, spočíva v skvalitňovaní cudzojazyčnej vybavenosti našich študentov v akademickom prostredí a v prispôsobovaní sa požiadavkám súvisiacich s ich budúcou profesiou. Z tohto dôvodu sa v posledných rokoch sústreďujeme na vylepšovanie našej výučby v zmysle inovovania doteraz používaných učebných materiálov, prípravy nových skrípt a učebníc, či v zmysle inovácií obsahu, metód i spôsobu výučby. Hlavným našim zámerom je priblížiť sa potrebám študentov, opierajúc sa pritom o rozvoj ich študijných i jazykových kompetencií, a tak participovať na príprave absolventa vysokej školy, s cieľom dopomôcť mu k jeho bezproblémovému fungovaniu v budúcom profesijnom živote.

Príloha 1: Praktické ukážky typov cvičení a úloh

Na ilustráciu uvádzame výňatky z úvodnej časti učebného materiálu vypracovaného pre jazykový kurz Odborná angličtina 1 (OA1) pre andragógov, pedagógov a učiteľské odbory.

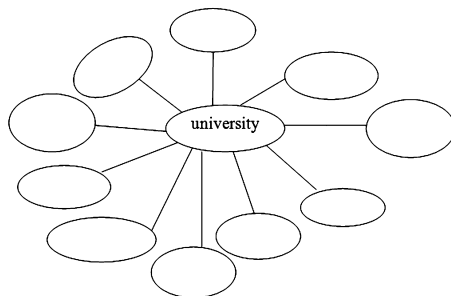
INTRODUCTION TO THE EAP/ESP² COURSE

BECOMING A UNIVERSITY STUDENT

² EAP – English for Academic Purposes, ESP – English for Specific Purposes

A. PRE-READING

1. Prepare a mind map based on the word *university*.

2. Put the sentences describing the main goals of education in your order of importance. Then give arguments for your choice.

The main goal of education is to:

A	prepare a person for his future job	
B	provide knowledge and develop skills in individuals	
C	keep children out of the streets	
D	increase one's options in seeking a future career	
E	allow clever and intelligent children to do well	
F	open one's horizons	
G	achieve better understanding and appreciation of the world	
H	make the child fit into higher society	
I	enable people to earn a lot of money	

B. READING

DEVELOPING EFFECTIVE STUDY HABITS

Learning how to be a university student is a process – and involves getting to grips with many different kinds of tasks and challenges. New environment, perhaps living away from home, surviving on a budget, living with different people, taking lots of different modules, and working with a variety of teachers/tutors, can all be a bit unsettling at the beginning. For some it is very exciting, and it is easy to lose focus on the work with all the opportunities for socialising. For others, it becomes overwhelming, with deadlines piling up rapidly. However, with or without the search for extra help it is helpful to try and gain control yourself by developing some kind of routine. A routine will ensure that the work and preparation you need to do is undertaken in a relatively calm manner. If you can avoid letting things pile up, by leaving everything to the last minute, you will give yourself more of a chance to understand, develop and so enjoy your study.

Here are some rules of thumb which should help you come up with some useful study habits.

...

(Pokračovanie textu).

C. POST-READING ACTIVITIES

1. Group work. Carry out a kind of research by asking each other the following questions. Then present your findings to the rest of the class.

1. Where are you from? How old are you?
2. What type of a secondary school did you attend?
3. What was your favourite school subject?
4. Was there any teacher whom you remember in particular for any reason?
5. Was it easy to be admitted to the University?
6. How long have you been studying English?
7. What is your biggest problem: listening comprehension, reading comprehension, speaking or writing in English?
8. What do you do to improve your English language knowledge?

When referring back use the following structure:

- A) **Basic information** – date (when the research was carried out), the purpose of the research, method description (interview), demographic information about your respondents (gender, age, number, place of residence, ...).
- B) **Main findings** (the results of your research).
- C) **Conclusion** – sum up your data, make some general comments.

2. Answer/discuss the following questions.

1. What can be done to avoid homesickness?
2. What have been the biggest challenges to be faced during first weeks of your university study?
3. Can you name some advantages/pluses of being a university student?
4. Which useful resources do university libraries provide access to?
5. Do you know any journals or magazines linked with your study subject?
6. Give the profile of yourself at the beginning of your university study. What sort of student are you?

D. ACADEMIC LANGUAGE FOCUS – DEFINITIONS

When we describe things we sometimes need to define and classify them. It is especially important to use definitions in academic and field-specific language, because via definitions the author makes something (e.g. technical term) clear, distinct and definite. **Definition** is a formal statement which determinates or explains the meaning or significance of a key term by setting its basic and typical features, characteristics and attributes. It is important to define key terms, usually technical terms, so that:

- you show you understand them
- you show how you are using them
- you alert your reader/listener to terms that may be problematic

Where can you find definitions?

- an online dictionary resource (Dictionary.com, Thesaurus. com)
- Oxford English Dictionary
- different types of thesauri

3 TYPES OF MISTAKES

When you are defining a key term, AVOID the basic mistakes that may occur when a definition is being prepared:

1. The word to be defined is used in the definition itself – e.g. *A lecturer is a person who lectures.*
2. An example is given rather than definition itself – e.g. *A dictionary is a book like the Longman Dictionary of Contemporary English.*
3. The general class, or the particular characteristics is omitted from the definition – e.g. *A degree is given by a university to a student who has passed the appropriate examinations.*

HW 1

Re-write the incorrect definitions in the passage above in a more satisfactory way.

...

(Nasleduje pokračovanie teoretickej časti).

E. DEFINITIONS – EXERCISES

1. Read the following selections, underlining each definition and write ex in the left hand margin beside an example of the definition.

1. Our self-concept is the product of learning. This learning goes on every day, usually without our being aware of it. Learning may be defined as a relatively permanent psychological change that occurs in us as a consequence of experience. Through the experience of falling in the bathtub and getting his nose full of water, a child may learn to fear the water. The same principle operates in the learning of the self-concept. A fat child, through the experience of the listening to her classmates poke fun at her body, learns that being fat is bad and therefore that she is bad. In the learning of the self-concept, there are three important factors that must be considered: association, consequences, and motivation.
2. One device for helping slum dwellers better their lives was the settlement house. This was a new kind of community center right in the slum which offered services to the poor, especially immigrants. One of the first such centres was Hull-House, founded in Chicago in 1889 by Jane Addams. At Hull-House she started classes in sewing, child care, and English. There was help for working mothers with babies. There were free medical clinics and gymnasiums and singing clubs to keep youngsters off the streets. The goal was not to give just charity but a helping hand in adjusting to American life.

...

(Nasledujú rôzne typy úloh na precvičovanie a upevňovanie prebratej látky).

Príloha 2: Dotazník pre poslucháčov 1. ročníka

Dotazník je zameraný na získanie informácií, ktoré sa týkajú štúdia cudzích jazykov. Informácie budú využité pri inovácii kurzu odbornej jazykovej prípravy na Katedre jazykov FF UK, preto prosíme, aby ste uvádzali pravdivé odpovede.

A. Osobný profil

1. Pohlavie: Muž Žena
2. Vek:
3. Typ strednej školy, ktorú ste navštevovali:
4. Mesto, v ktorom ste ukončili stredoškolské vzdelanie:
5. Vzdelanie rodičov (vhodné zakrúžkujte):
6. Otec: a) základné; b) úplné stredoškolské; c) vysokoškolské
7. Matka: a) základné; b) úplné stredoškolské; c) vysokoškolské

B. Analýza doterajšieho štúdia

1. Angličtinu študujem (uved'te počet rokov): ...
2. Mám doklad o jazykových znalostiach z angličtiny (zakrúžkujte príslušné číslo):
maturita B1 1
maturita B2 2
skúška na inej vysokej škole 3
štátna jazyková skúška 4
iné osvedčenie (uved'te) 5
3. Ovládam iný cudzí jazyk (uved'te aký a na akej úrovni, t. j. začiatočník, mierne pokročilý, stredne pokročilý, pokročilý):
.....
.....
.....

4. Akou známku ste boli ohodnotený v uvedených predmetoch a ročníkoch (známku zapíšte do tab.):

Jazyk	Koniec 3. ročníka	Koniec 4. ročníka	Maturita
Materinský			
Anglický			
CJ			
CJ			

(CJ – cudzí jazyk, dopíšte, o ktorý CJ ide)

5. Svoju terajšiu znalosť angličtiny hodnotím ako (zakrúžkujte príslušné číslo):
 - 1) **Výborná** (schopnosť viesť plynulú a funkčnú komunikáciu, schopnosť porozumieť dlhším textom, článkom a správam o aktuálnych problémoch, schopnosť porozumieť všeobecnému hovorenému jazyku, schopnosť písať rôzne typy textov aj na zložité témy);
 - 2) **Nadpriemerná** (schopnosť viesť bežnú konverzáciu aj s rodenými hovoriacimi, schopnosť porozumieť hlavným myšlienkam zložitého textu na konkrétne aj abstraktné témy, schopnosť vytvoriť jasný, správne štruktúrovaný text);
 - 3) **Priemerná** (schopnosť porozumieť spisovnému jazyku pri komunikácii o známych veciach, schopnosť porozumieť jasne štruktúrovaným textom, jednoduchým novinovým článkom a návodom, schopnosť vytvoriť jednoduchý text na známe témy);

- 4) **Slabá** (problémy s komunikáciou, schopnosť porozumieť iba jasnej, pomalej a starostlivo vyslovovanej reči, problémy pri písaní súvislého textu, nevyhnutnosť používania slovníka pri vlastnej produkcii textu).
6. Je podľa vášho názoru maturita z cudzieho jazyka (označte len jednu možnosť):
- a) nutná
 - b) užitočná
 - c) nepodstatná
 - d) zbytočná
7. Anglický jazyk patril počas vášho stredoškolského štúdia k predmetom (označte len jednu možnosť):
- a) obľúbeným
 - b) neutrálnym
 - c) neobľúbeným

Ďakujeme, že ste nám venovali svoj čas a že ste svojimi informáciami prispeli ku skvalitňovaniu našej pedagogickej práce.

Literatúra

- BROPHY, J. (2005). Efektívni vyučovní. In *Efektívni učení ve škole*. Mezinárodní akademie vzdělávání/UNESCO (s. 13–38). Praha: Portál.
- CHRÁSKA, M. (1999). *Didaktické testy*. Brno: Paido.
- MOZGA, J., & VÍTEK, M. (2003). *Inovace a nový produkt*. Hradec Králové: Gaudeamus.
- SEAL, B. (1999). *Academic Encounters, Content Focus: Human Behavior (Reading, Study Skills & Writing)*. Cambridge: CUP.
- PETŘÍKOVÁ, A., & SERDULOVÁ, M. (2005). *Sylaby pre výučbu anglického jazyka v systéme UNICert® na Katedre jazykov FiF UK (pedagogicko-psychologické vedy)*. Interný materiál Katedry jazykov FiF UK, Bratislava.
- POLÁČKOVÁ, G., JUREČKOVÁ, A., & DŽUGANOVÁ, B. (1996). *Textbook of Medical English*. Bratislava: Univerzita Komenského.
- PRŮCHA, J. (1997). *Moderní pedagogika*. 1. vyd. Praha: Portál.
- SERDULOVÁ, M. (2007). The Topic of Education as the Encounter with University Study. In *Sborník prací z mezinárodní konference Odborný cizí jazyk na vysokých školách III* (s. 164–166). Praha: Česká zemědělská univerzita.
- SKALKOVÁ, J. (2004). *Pedagogika a výzvy nové doby*. Brno: Paido.
- SKALKOVÁ, J. (2007). *Obecná didaktika*. 2. rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Grada.
- Společný evropský rámec pro jazyky*. (2006). Bratislava: ŠPÚ.
- ŠVARCOVÁ, I. (2005). *Základy pedagogiky*. Praha: Vydavatelství VŠCHT.
- ŠVEC, Š. (1986). Inovačný cyklus a vedecké vyhodnocovanie v pedagogike. *Jednotná škola*, 38 (1), 8–23.
- ŠVEC, Š. (2005). Učiteľská taxonómia: Systematika programových cieľov, učebných aktivít a hodnotených výsledkov. *Pedagogická revue*, 57(5), 453–476.
- ŠVEC, Š. (2006). Cieľový program: Starodávna prvoradosť a súčasná zaostalosť (nielen v didaktike). *Pedagogická revue*, 58(5), 451–477.
- TUREK, I. (2005). *Inovácie v didaktike. Príspevok k realizácii projektu Milénium vo vyučovacom procese na základných a stredných školách*. 2. vydanie. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum.

UNlcert®, systém jazykovej výučby a certifikácie pre študentov nefilologických odborov. (2004). Bratislava: Ekonóm.

Všeobecné ciele pre výučbu cudzích jazykov na Katedre jazykov FiF UK Bratislava. (2005). Interný materiál Katedry jazykov FiF UK, Bratislava.

Autorka

PhDr. Milica Lacíková Serdulová, PhD., e-mail: milica.lacikova@uniba.sk, Katedra jazykov, Filozofická fakulta Univerzity Komenského, Bratislava, Slovenská republika.

Autorka pôvodne vyštudovala históriu a filozofiu na FF UK v Bratislave, kde si v roku 1994 svoju aprobáciu rozšírila o anglický jazyk a literatúru. Doktorandské štúdium v odbore Pedagogika so zameraním na anglický jazyk absolvovala v tej istej inštitúcii a jej dizertačná práca bola venovaná problematike inovácií vo výučbe odborného jazyka na vysokej škole. Autorka v súčasnosti pracuje ako odborná asistentka na Katedre jazykov FiF UK v Bratislave, kde sa orientuje na výučbu odbornej angličtiny so zameraním na andragogiku, pedagogiku, kulturológiu, etnológiu a sociológiu. Svoju pedagogickú, publikačnú a vedeckú činnosť zameriava predovšetkým na inovačné procesy v skúšaní a testovaní a pri tvorbe, realizácii a vyhodnocovaní cudzojazyčných kurzov v terciárnej sfére.